

Παύλος Νεράντζης

Η εφαρμογή της συμφωνίας της «3ης Βιέννης» για τους εγκλωβισμένους προϋπόθεση για την επίλυση του Κυπριακού·

Είθισται, όταν αναφερόμαστε στο Κυπριακό, να υπογραμμίζουμε την κρίσιμη φάση από την οποία διέρχεται. Μια κρίσιμη φάση, που διαρκεί, όμως, εδώ και 24 χρόνια με αποτέλεσμα η έννοια της λέξης, —της κρισιμότητας—, να έχει χάσει το νόημά της και η πλειοψηφία του κόσμου, για να μη μιλήσω για αυτούς που ασχολούνται, ή που λένε ότι ασχολούνται με το Κυπριακό, να διακατέχεται από μια κόπωση. Κρίσιμες και τούτη την ώρα οι εξελίξεις στο εθνικό θέμα για μια δίκαιη και βιώσιμη λύση ενόψει της έναρξης των ενταξιακών διαπραγματεύσεων, των απειλών για προσάρτηση των κατεχομένων στην Τουρκία, της απόπειρας για ελληνοτουρκική προσέγγιση, των διαβουλεύσεων με την άλλη πλευρά του Ατλαντικού, των σχέσεων μεταξύ Ευρώπης Τουρκίας μετά την απόφαση του Λουξεμβούργου. Για να έρθει η επόμενη ημέρα, που θ' ανατρέψει, —ποιος ξέρει— και τούτη τη φορά τις ελπίδες και θα μας οδηγήσει στις γνωστές σκέψεις ότι «κάθε πέρυσι και καλύτερα» ή ότι η καλύτερη λύση προς το παρόν είναι «η μη λύση» για να μην επισημοποιηθεί η διχοτόμηση του νησιού.

Η ένοχη σιωπή

Εν μέσω αυτών των εξελίξεων ζουν οι εγκλωβισμένοι, το μοναδικό κομμάτι του

* ΣΗΜΕΙΩΣΗ ΤΕΤΡΑΔΙΩΝ

Το κείμενο αυτό είναι η εισήγηση του τακτικού συνεργάτη μας Παύλου Νεράντζη σε εκδήλωση, που διοργάνωσε η Εθνική Επιτροπή Αλληλεγγύης προς τους εγκλωβισμένους, στη Λευκωσία στις 25 Ιανουαρίου 1998.

Ελληνισμού, που στην πράξη εξακολουθεί να ταλαιπωρείται, φυσικά και ψυχικά, από τις συνέπειες της κατοχής στην Κύπρο, όπου αργά, αλλά σταθερά διαμορφώνονται συνθήκες εντελώς διάφορες απ' αυτές του 1974. Αλλά και που εξακολουθεί ν' αγωνίζεται στην πράξη και όχι στα λόγια. Και οι άνθρωποι αυτοί επιμένουν: ζητούν εδώ και 24 χρόνια την ελευθερία τους, το σεβασμό των στοιχειωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων στον τόπο, όπου ζουν. Και ποια ήταν η απάντηση; Από την πλευρά του καθεστώτος Ντενκτάς όχι μόνον η πλήρης αδιαφορία, αλλά η συνεχής καταπάτηση των δικαιωμάτων τους, —ο κατάλογος των εγκλημάτων είναι πολύ μακρύς—, με αποτέλεσμα τη δραματική μείωση του αριθμού τους από 20.000, που ήταν αμέσως μετά την εισβολή του Αττίλα σε λιγότερους από 500¹, οι περισσότεροι από τους οποίους είναι υπερήλικες. Το καθεστώς Ντενκτάς, άλλωστε, ουδέποτε εφάρμοσε τη συμφωνία της «3ης Βιέννης»², διότι αντιστρατεύεται στις επιδιώξεις του για τη δημιουργία μιας κρατικής οντότητας. Αντί αυτής, κατά την πάγια πολιτική της Άγκυρας, εφάρμοσε την πολιτική της εθνοκάθαρσης: τη δημιουργία, δηλαδή, συνθηκών τέτοιων με την άσκηση τρομοκρατίας, που οδηγούν αναπόφευκτα στη μαζική μετακίνηση πληθυσμών μακριά από τις εστίες τους³.

Όσο για τη στάση της ελληνοκυπριακής πλευράς, της Λευκωσίας, μάλλον δεν θα πρέπει να νιώθει ιδιαίτερα υπερήφανη με εξαιρέσεις που επιβεβαιώνουν τον κανόνα. Παρά τα περί του αντιθέτου λεγόμενα και τις υποσχέσεις, που δίνονται, κυρίως σε προεκλογικές περιόδους από υποψηφίους, το έγκλημα συνεχίζεται⁴. Πάμπολλες φορές οι εκάστοτε υποψήφιοι και μετέπειτα πρόεδροι της Κυπριακής Δημοκρατίας υποσχέθηκαν ν' αναλάβουν έντονη διπλωματική και διαφωτιστική δραστηριότητα για ν' ασκήσουν πιέσεις στην Τουρκία ώστε να εφαρμοστεί η «3η Βιέννη» και οι πρόνοιες των διεθνών συμβάσεων, για να υποβάλουν εκθέσεις για την κατάσταση των εγκλωβισμένων, για να προσφύγουν ενώπιον των διεθνών δικαστηρίων, —στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο έχουν προχωρήσει μόνον τρεις υποθέσεις—, αλλά εκ των υστέρων τήρησαν σιγή ιχθύος. Για να μην αναφερθώ σε περιπτώσεις, που αρνήθηκαν να διατάξουν έρευνες για τις συνθήκες διαβίωσης, τις βιαιοπραγίες και τις δολοφονίες εγκλωβισμένων, περιοριζόμενοι σε τυπικές ανακοινώσεις διαμαρτυρίας, για να μη διαταραχθεί το καλό κλίμα. Αυτή είναι η μόνιμη επωδός κυβερνητικών παραγόντων: «να μην προκαλέσουμε θόρυβο, γιατί πλήττεται το καλό κλίμα των συνομιλιών και εξοργίζονται οι Τούρκοι με αποτέλεσμα να την πληρώνουν οι υπόλοιποι εγκλωβισμένοι»⁵.

Εάν δεν υπάρχει δυνατότητα, ή η βούληση, για ν' ασκηθεί πολιτική πίεση στην «άλλη πλευρά» προκειμένου να εφαρμοστεί η «3η Βιέννη», μήπως ενδιαφέρονται έστω για την καλύτερευση των συνθηκών διαβίωσης των εναπομεινάντων; Τον Ιούνιο του 1995 υπεγράφη μεταξύ ΕΕ και Κύπρου το Χρηματοδοτικό Πρωτόκολλο ύψους 12 εκατομμυρίων ECU, στο οποίο προβλέπεται ο τρόπος διάθεσης των πόρων. Πού, δηλαδή, θα διατεθεί η οικονομική βοήθεια της Ένωσης, βάση ενός Ενδεικτικού Προγράμματος, που καταρτίζεται από την Επιτροπή και την κυπριακή κυβέρνηση. Θα περίμενε κανείς από τους κυβερνώντες να ζητήσουν από

την Επιτροπή να χρηματοδοτήσει προγράμματα ανάπτυξης για τα χωριά της Καρπασίας και της Κερήνειας, από τα οποία θα επωφεληθούν τόσο οι Ελληνοκύπριοι και οι Μαρωνίτες, όσο και οι Τουρκοκύπριοι ώστε να δημιουργηθούν καλύτερες συνθήκες διαβίωσης για όλους. Κι όμως, όπως αναφέρει η Επιτροπή⁶, «μέχρι την υπογραφή του Ενδεικτικού Προγράμματος, η κυπριακή αντιπροσωπεία δεν έθιξε το ζήτημα». Γιατί;

Και η Αθήνα, οι ελληνικές κυβερνήσεις τι πράττουν; Προϋπόθεση για να πράξουν κάτι, για να ευαισθητοποιηθούν οι κατέχοντες τα ηνία της εξουσίας, οι βουλευτές, η κοινή γνώμη είναι η γνώση του εγκλήματος σε βάρος των εγκλωβισμένων. Τι γνωρίζουν, όμως, πέραν της ηρωικής δασκάλας Ελένης Φωκά, που βραβεύθηκε από την Ακαδημία Αθηνών. Γνωρίζουν σε γενικές γραμμές ότι στα κατεχόμενα παραβιάζονται τα ανθρώπινα δικαιώματα από τους Τούρκους, αλλά ούτως ή άλλως το φαινόμενο είναι σύνθητες σε όλη την Τουρκία και αποτελεί μόνιμη επωδό των υπομνημάτων που συντάσσουν κάθε χρόνο διεθνείς μη κυβερνητικοί οργανισμοί. Συνεπώς δεν πρέπει να εκπλήσσει κανέναν εάν τα αντανakλαστικά της Αθήνας είναι μειωμένα έναντι του διαρκούς εγκλήματος σε βάρος των εγκλωβισμένων. Άλλωστε, —ακούστηκε και αυτό—, «υπάρχουν και χειρότερα. Βλέπετε τι συμβαίνει με τους Κούρδους και του Παλαιστινίους». Διερωτώμαι, ωστόσο, πώς οι πολιτικοί μας μπορούν να μιλούν και συχνά να υπερθεματίζουν για το ενιαίο αμυντικό δόγμα, αλλά «ν' αφήνουν απέξω» τους εγκλωβισμένους. Αυτοί δεν αποτελούν ζωντανό κομμάτι του Ελληνισμού; Έως πότε τα ΜΜΕ στην Ελλάδα δεν θα προβάλλουν το θέμα, επικαλούμενα τις χαμηλές τηλεθεάσεις και το μικρό αριθμό πωλήσεων κάθε φορά που ασχολούνται με το Κυπριακό;

Όσο για τα διεθνή όργανα, αυτά που εντέλλονται να ασκήσουν πιέσεις στο καθεστώς Ντενκτάς και στην Άγκυρα για να σεβαστούν τα ανθρώπινα δικαιώματα, εδώ και 24 χρόνια προσκρούουν στην άρνησή τους να συμμορφωθούν στις εκκλήσεις με αποτέλεσμα οι εκθέσεις και τα ψηφίσματα να παραμένουν «νεκρό γράμμα». Ενδεικτικά από τους τελευταίους 18 μήνες αναφέρω:

—την έκθεση του γ.γ. των Ηνωμένων Εθνών της 7ης Ιουνίου 1996, σύμφωνα με την οποία, «η συμφωνία της “3ης Βιέννης” δεν έχει εφαρμοστεί σε ό,τι αφορά τους εγκλωβισμένους, των οποίων οι συνθήκες διαβίωσης είναι δραματικές και απαράδεκτες». Ταυτόχρονα ο γ.γ. διαπιστώνει ότι δεν έχει πραγματοποιηθεί καμία πρόοδος όσον αφορά την τύχη τους από την πλευρά των «αρχών κατοχής» του βορείου τμήματος της νήσου.

—Τις δηλώσεις του λόρδου Finsberg, τις οποίες διατύπωσε ως μέλος της Κοινοβουλευτικής Συνέλευσης του Συμβουλίου της Ευρώπης σχετικά με την πολιτική εθνοκάθαρσης, που εφαρμόζεται έναντι των εγκλωβισμένων και το αίτημά του για τη λήψη άμεσων ανθρωπιστικών μέτρων.

—Το αίτημα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, που ζήτησε, μέσω του ΟΗΕ, δυο φορές (Μάρτιος 1996, Μάρτιος 1997) ν' αποσταλεί αντιπροσωπεία προκειμένου να διαπιστωθούν εκ του σύνεγγυς οι συνθήκες διαβίωσης των εγκλωβισμένων, χωρίς ουδέποτε να λάβει έγκριση από τον κ. Ντενκτάς.

—Τα ψηφίσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου (27/3/96, 24/10/96 και κυρίως αυτό της 10/4/97)⁷, που ζητούν από τα όργανα της ΕΕ, κυρίως από το Συμβούλιο και την Επιτροπή, να εκπονήσουν και να υλοποιήσουν κάθε δράση που θεωρούν απαραίτητη με στόχο τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των εγκλωβισμένων.

—Την απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, που καταδικάζει την Τουρκία για παραβίαση περιουσιακών δικαιωμάτων της Ελληνοκύπριας Τιτίνας Λοϊζίδου, καθώς και την απόρριψη των ισχυρισμών της Άγκυρας ότι η Ευρωπαϊκή Συνθήκη για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα δεν εφαρμόζεται στην περίπτωση της τουρκικής κατοχής στην Κύπρο. Και πώς αντέδρασε η διεθνής κοινότητα, τα όργανα της ΕΕ, η Επιτροπή και το Συμβούλιο;

Χωρίς καμία διάθεση να υποβαθμίσω τη σημασία και το ρόλο, που διαδραματίζει η ΕΕ, —το αντίθετο θεωρώ ότι είναι η μοναδική διέξοδος για τη λύση του Κυπριακού—, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι εφόσον ο κ. Ντενκτάς αρνείται την επίσκεψη «μιας αντιπροσωπείας της Υποεπιτροπής Δικαιωμάτων του Ανθρώπου του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, οι καταγγελλόμενες παραβιάσεις των δικαιωμάτων των κοινοτήτων αυτών δεν έχει καταστεί δυνατόν να επαληθευτούν». Πρακτικά η Επιτροπή, καλυπτόμενη πίσω από την άρνηση του Τουρκοκύπριου ηγέτη, «νίπτει τας χείρας της» και δεν υιοθετεί τις καταγγελίες. Όσο για το Συμβούλιο της Ευρώπης, αναφερόμενο στην απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου, δηλώνει, απαντώντας σε ερώτηση του ευρωβουλευτή Αλαβάνου, αναρμοδιότητα για τον έλεγχο της εκτέλεσης των αποφάσεων του Δικαστηρίου⁸.

Το μεγάλο δίλημμα

Εφησυχασμός, συμπόνια, εν ολίγοις μια ένοχη σιωπή καλύπτει την υπόθεση των εγκλωβισμένων. Δεν έχω καμία διάθεση να δώσω μαθήματα ευπατρίας, όπως προκλητικά κάνουν το τελευταίο διάστημα ορισμένοι⁹. Αλλά όταν αδυνατεί κανείς να υπερασπιστεί τα δικαιώματα των εγκλωβισμένων, διερρωτώμαι πώς θα λύσει το Κυπριακό. Βεβαίως και η λύση θα δοθεί μέσα από μια πολιτική προσέγγισης με την «άλλη πλευρά» και όχι με πόλεμο ή κραυγές πολέμου, που διαιωνίζουν την ένταση. Στην υπόθεση των εγκλωβισμένων, ωστόσο, δεν καταγράφεται μια προσέγγιση, αλλά μια διαρκής υποχώρηση.

Κι αν αναφέρθηκα εκτενέστερα στη στάση της Λευκωσίας, της Αθήνας, της διεθνούς κοινότητας, παρά στην αδιαλλαξία της Άγκυρας, είναι πρώτον, για να δείξω κάτι που νιώθουν όσοι ασχολούνται με την υπόθεση των εγκλωβισμένων: πόσο είναι μόνοι σ' αυτόν τον αγώνα για την επιβίωση ενός κομματιού του Ελληνισμού. Και έχει σημασία να γνωρίζεις «πού πατάς και πού βαδίζεις». Και δεύτερον, για να υπογραμμίσω ότι δεν θα πρέπει να υποβαθμίζονται τα θετικά βήματα, που γίνονται έστω κι αν προβάλλονται ως ανοίγματα του καθεστώτος Ντενκτάς. Απώτερος στόχος και άμεση προτεραιότητα είναι η επιβίωση του Ελληνισμού στα κατεχόμενα. Το λέω τούτο με αφορμή την καθιέρωση των μαζικών επισκέψεων στα πάτρια εδάφη, τον προβληματισμό που αναπτύχθηκε και το α-

γωνιώδες ερώτημα «τι κάνουμε» ενόψει των εξελίξεων στο Κυπριακό και της ικανοποίησης βραχυπρόθεσμων ατομικών αναγκών των εγκλωβισμένων (εκτός από την αποκατάσταση επικοινωνίας με τις ελεύθερες περιοχές, διαπιστώνεται βελτίωση των συγκοινωνιών, ικανοποίηση αναγκών σε τρόφιμα, φάρμακα, κ.λπ.)¹⁰.

Το ερώτημα γίνεται πιο επιτακτικό αν ληφθούν υπόψιν δυο ακόμη δεδομένα: 1ον Ο υψηλός μέσος όρος ηλικίας των ολίγων εναπομεινάντων, λόγω της φυγής των νέων, πράγμα, που σημαίνει ότι ο Ελληνισμός σ' αυτό το κομμάτι της κυπριακής γης θα χαθεί σύντομα με τη φυσιολογική εξάλειψή τους και ανεξαρτήτως εάν λυθεί ή όχι μέχρι τότε το Κυπριακό.

2ον Οι συνθήκες που διαμορφώθηκαν μετά το '74 μέχρι σήμερα και μεταξύ των προσφύγων είναι σαφώς διαφορετικές. Χωρίς να υπεισέλθω σε λεπτομέρειες, εκτιμάται ότι ακόμη κι αν το καθεστώς Ντενκτάς επιτρέψει την επιστροφή των κατοίκων, που εκδιώχθηκαν πριν και μετά το 1975 και την υπογραφή της «3ης Βιέννης», θα επιστρέψει στα κατεχόμενα ένας μικρός αριθμός, κυρίως αυτών που ηλικιακά βρίσκονται στη μέση ηλικία. Αυτοί δηλαδή που έζησαν την εισβολή του '74. Οι νεότερες γενιές για τους ίδιους λόγους, που συναντά κανείς σε όλα τα παιδιά των αποδήμων και των προσφύγων, —και όχι απαραίτητως γιατί δεν διαθέτουν ιστορική μνήμη ή λόγω της ευδαιμονίας—, παραμένουν στον τόπο, όπου γεννήθηκαν και μεγάλωσαν.

Σ' αυτό το πλαίσιο, έχει νόημα ν' αγωνιζόμαστε για την εφαρμογή της «3ης Βιέννης»; Ή, μήπως αποτελεί παρωχημένο αίτημα; Η απάντησή μου είναι αναμφίβολα θετική.

1ον Διότι ουδείς γνωρίζει πότε θα επιλυθεί το Κυπριακό και τι θα προβλέπει η συμφωνία μεταξύ των εμπλεκόμενων πλευρών, ενώ η «3η Βιέννη» είναι μια συμφωνία, που εξακολουθεί να ισχύει και στην οποία δοκιμάζεται η διεκδικητική ικανότητα της κυπριακής κυβέρνησης, αλλά και οι προθέσεις και η βούληση της «άλλης πλευράς» για την επίλυση του Κυπριακού. Αντιστρέφοντας την απαισιόδοξη εκδοχή, σύμφωνα με την οποία, «οι εγκλωβισμένοι είναι το παρόν του μέλλοντος των Ελληνοκυπρίων», η «3η Βιέννη» θα πρέπει ν' αποτελέσει τον προάγγελο της συμφωνίας για την επίλυση του εθνικού θέματος.

2ον Διότι τα «ανοίγματα» του Ντενκτάς δεν οφείλονται στην καλή διάθεση του Τουρκοκύπριου ηγέτη, αλλά στις πιέσεις που ασκήθηκαν μέσω της διεθνούς κοινότητας με πρωτεργάτη την Επιτροπή Αλληλεγγύης προς τους εγκλωβισμένους. Γι' αυτό να είστε βέβαιοι ότι η ικανοποίηση των βραχυπρόθεσμων αναγκών των εγκλωβισμένων από το καθεστώς θ' αρθεί, εάν όλοι όσοι ενδιαφέρονται για την υπόθεση των εγκλωβισμένων κάνουν το λάθος να στρέψουν αλλού την προσοχή τους ή να τα θεωρήσουν άνευ σημασίας. Συνεπώς θα πρέπει να σταματήσει η εσωστρέφεια και η εμμονή σε μια επιχειρηματολογία, που δεν λαμβάνει υπόψιν της όχι μόνον το συναισθηματικό παράγοντα (την επιθυμία όσων δεν συνάντησαν τους δικούς τους και τις εστίες τους στα κατεχόμενα εδώ και 24 χρόνια), αλλά και την πολιτική συνιστώσα του προβλήματος για ν' αξιοποιηθούν τα δέθεν

ανοίγματα του Ντενκτάς προς την κατεύθυνση, που επιδιώξει η Λευκωσία. Και εξηγούμαι:

Σε ανακοίνωση της Επιτροπής εκτιμάται ότι οι μαζικές επισκέψεις δεν έχουν νόημα, διότι:

«Εξευμενίζουν την κατοχή, συγκαλύπτοντας/αναιρώντας την ύπαρξή της και πιστώνοντας τον κατακτητή με μέτρα καλής θέλησης»¹¹. Κατά την άποψή μου δεν υπάρχει ούτε εξευμενισμός, ούτε συγκαλύψη, ούτε πολύ περισσότερο αναίρεση της ύπαρξης του καθεστώτος κατοχής. Ποιος Ελληνοκύπριος, απ' αυτούς που έχουν επισκεφθεί αυτήν την περίοδο τα κατεχόμενα, που έχασε τα πάντα το '74, ποιος από τους νέους, που δεν έζησαν την εισβολή, θα ισχυριστεί κάτι τέτοιο; Ποια πολιτική δύναμη μέσα στην Κύπρο, ποιος οργανισμός στο εξωτερικό, ποιος διεθνής φορέας θα μιλήσει για εξευμενισμό και αναίρεση της ύπαρξης του καθεστώτος, της εισβολής και της κατοχής, επειδή έγιναν κάποια «ανοίγματα»;

Διπλωμάτες και πολιτικοί γνωρίζουν πολύ καλά τα εγκλήματα των στρατευμάτων κατοχής, όπως γνωρίζουν ότι τα μέτρα καλής θέλησης, ονομάστε όπως θέλετε τις μαζικές επισκέψεις στα κατεχόμενα και την αλλαγή στη στάση του Ντενκτάς, δεν οφείλονται στην καλοσύνη ή την αλλαγή διάθεσης του Τουρκοκύπριου ηγέτη ή της Άγκυρας, αλλά στην πίεση που του ασκήθηκε και στα συμφέροντα που διακυβεύονται. Και ο πλέον στυγνός κατακτητής αναγκάζεται να υποχωρήσει, όταν θεωρήσει ότι πρέπει να δείξει ένα διαφορετικό πρόσωπο. Το δίλημμα είναι σαφές. Ποια στάση πρέπει να κρατήσουμε: αυτήν της απλής καταγγελίας και της ενδεχόμενης αναίρεσης των μέτρων, που παίρνει ο αντίπαλος και που έρχεται σε σύγκρουση σε τελική ανάλυση με το λαϊκό αίσθημα και την αγωνία στην προκειμένη περίπτωση των προσφύγων να επισκεφθούν τα πάτρια εδάφη ή, της διεύρυνσης των μέτρων, θέτοντας όρους προς την κατεύθυνση, που εμείς επιθυμούμε;

Θεωρώ ότι η δεύτερη επιλογή είναι σαφώς καλύτερη. Η πολιτική έναντι των εγκλωβισμένων και της διατήρησης του Ελληνισμού δεν πρέπει να ξεκινά από το «όλα ή τίποτε», αλλά να στηρίζεται στη βαθμιαία, βήμα προς βήμα, καλυτέρευση των συνθηκών διαβίωσης.

Λέγεται επίσης ότι με τα μέτρα αυτά, που έλαβε το καθεστώς, δίνεται η δυνατότητα στον Ντενκτάς να μιλήσει στα διεθνή φόρα για αποδοχή εκ μέρους των Ελληνοκυπρίων του καθεστώτος κατοχής (12.000 επισκέφθηκαν, σύμφωνα με υπολογισμούς τα κατεχόμενα), εφόσον υπέβαλαν αίτηση στις ψευτοαρχές¹². Και ακόμη ότι δεν επιτυγχάνεται η επαναπροσέγγιση των δυο πλευρών και δεν στηρίζεται το ηθικό των εγκλωβισμένων.

Αντιλαμβάνεται κανείς ότι από συναισθηματικής πλευράς είναι δύσκολο να ζητήσεις άδεια από τον κατακτητή να επισκεφθείς το σπίτι σου. Αλλά μήπως επί κατοχής των ναζι στην Ελλάδα ή στη διάρκεια της χούντας, οι δοτές αρχές δεν έδιναν άδειες μετακίνησης; Οι Παλαιστίνιοι και σήμερα δεν παίρνουν άδειες από τις ισραηλινές αρχές για να επισκεφθούν ορισμένες περιοχές. Τι σημαίνει αυτό: νομιμοποίηση του καθεστώτος κατοχής;

Εν ολίγοις, το ζητούμενο είναι πώς θα διευρυνθούν τα ανοίγματα αυτά. Πώς θα

θέσουμε τους δικούς μας όρους, ποιες κινήσεις και προς ποια κατεύθυνση πρέπει να γίνουν ώστε να υποχρεωθεί το καθεστώς Ντενκτάς και η Άγκυρα να εφαρμόσουν τη συμφωνία της «3ης Βιέννης» για να διατηρηθεί ο Ελληνισμός στα κατεχόμενα και να δοθεί η δυνατότητα ουσιαστικής επαναπροσέγγισης σε σωστές βάσεις¹³. Η εφαρμογή της αποτελεί πρόκριμα για μια δίκαιη και βιώσιμη λύση του Κυπριακού.

ΕΛΛΗΝΕΣ ΚΑΙ ΜΑΡΩΝΙΤΕΣ ΣΤΑ ΚΑΤΕΧΟΜΕΝΑ

	1974	1975	1996	
«ΕΓΚΛΩΒΙΣΜΕΝΟΙ»	20.000	9.600	485 200	Ε/Κ Μαρωνίτες
ΜΑΘΗΤΕΣ	750 180		36 6	Ε/Κ Μαρωνίτες
ΔΑΣΚΑΛΟΙ/ΕΣ	26 8		3 1	Ε/Κ Μαρωνίτες

ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΛΛΗΝΩΝ ΚΑΙ ΜΑΡΩΝΙΤΩΝ ΣΤΑ ΚΑΤΕΧΟΜΕΝΑ

	ΜΑΪΟΣ 1997	ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 1998	ΠΟΣΟΣΤΟ ΜΕΙΩΣΗΣ %
ΕΛΛΗΝΕΣ και ΜΑΡΩΝΙΤΕΣ	647	631	2,5
ΑΝΑΛΥΤΙΚΑ			
ΘΑΝΑΤΟΙ	15 (Ριζοκάρπασσο 9, Αγ. Τριάδα 2, Λεονάρισσο 2, Μαρωνίτες 2)		
ΓΕΝΝΗΣΗ			1
ΜΕΤΑΦΕΡΘΗΚΑΝ ΣΤΙΣ			
ΕΛΕΥΘΕΡΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ			2
ΕΛΛΗΝΕΣ	ΜΑΡΩΝΙΤΕΣ		
Μονή Απ. Ανδρέα	3	Κορμακίτης	137
Ριζοκάρπασσο	314	Ασώματος	9
Αγ. Τριάδα	128	Καρπάσια	19
Αγ. Θέρισσος	6		
Μονή Αγ. Σακκά	1		
Αγ. Ανδρόνικος	5		
Λεονάρισσο	6		
Κερύνεια	3		
Σύνολο	466		165

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Στον πίνακα, που ακολουθεί, δίνονται για πρώτη φορά πρόσφατα στοιχεία για τον αριθμό των εγκλωβισμένων, Ελληνοκυπρίων και Μαρωνιτών, στα κατεχόμενα. Όπως προκύπτει, ο αριθμός μείωσής τους είναι δραστικός και, σύμφωνα με εκτιμήσεις, θα περιοριστεί ακόμη περισσότερο τα προσεχή χρόνια.

2. Το κείμενο της συμφωνίας, που υπεγράφη στην αυστριακή πρωτεύουσα στις 2 Αυγούστου 1975 από τον τότε γ.γ. του ΟΗΕ, Κουρτ Βάλντχάιμ και τους διαπραγματευτές Γλαύκο Κληρίδη και Ραούφ Ντενκτάς στο πλαίσιο του τρίτου γύρου των συνομιλιών για το Κυπριακό, έδινε τη δυνατότητα στους Τουρκοκύπριους, που βρίσκονταν προσωρινώς στο νότιο τμήμα της νήσου, να μετεγκατασταθούν με τα υπάρχοντά τους, εφόσον το επιθυμούσαν, στη βόρεια πλευρά της Κύπρου με βάση ένα οργανωμένο πρόγραμμα και τη βοήθεια της UNFICUP. Ανάλογη ήταν η πρόβλεψη για τους Ελληνοκύπριους, που διαβιούσαν ακόμη στο βόρειο τμήμα, ενώ όσοι παρέμεναν, θα είχαν κάθε παροχή ώστε να «διάγουν ομαλόν βίον, συμπεριλαμβανομένων διευθετήσεων για την εκπαίδευση, την άσκηση των θρησκευτικών καθηκόντων, την ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και την ελεύθερη διακίνησή τους». Η ίδια συμφωνία προβλέπει ότι η UNFICUP θα έχει ελεύθερη πρόσβαση στα ελληνοκυπριακά χωριά, στη Βόρεια Κύπρο, και θα δινόταν προτεραιότητα στην επανασύνδεση των οικογενειών με τη μεταφορά μελών, προσφύγων στις πατρικές τους εστίες.

3. Περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τις συνθήκες διαβίωσης των εγκλωβισμένων και τις παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων κατά την περίοδο 1974-1993, βλέπε άρθρο του υπογράφοντος στα «Τετράδια», τ. 32, «Οι Εγκλωβισμένοι στα κατεχόμενα. Το διαρκές έγκλημα της Τουρκίας και οι δικές μας ευθύνες».

4. Στοιχεία για τη στάση των κυπριακών κυβερνήσεων, βλέπε στο ίδιο άρθρο.

5. Η πολιτική της Λευκωσίας περιορίστηκε στην καλύτερη των περιπτώσεων στην εξατομικευμένη αντιμετώπιση ανθρωπιστικών προβλημάτων ορισμένων μόνον εγκλωβισμένων, εκτιμώντας ότι με την επίλυσή τους θα δινόταν μια συνολική πολιτική λύση στο ζήτημα. Ψευδαισθητικό είναι ότι οι κυπριακές κυβερνήσεις υιοθετούσαν συχνά τις επίσημες εκδοχές του ψευδοκράτους περί «φυσικού θανάτου» των εγκλωβισμένων, χωρίς καν να διερευνήσουν μαρτυρίες και στοιχεία της Εθνικής Επιτροπής Αλληλεγγύης προς τους Εγκλωβισμένους, που ανέφεραν ως αιτία θανάτου τις βιαιοπραγίες του καθεστώτος.

6. Η απάντηση δόθηκε σε σχετική ερώτηση του ευρωβουλευτή του Συνασπισμού της Αριστεράς, Αλέκου Αλαβάνου προς την Επιτροπή στις 21 Νοεμβρίου 1996.

7. Στο ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 10ης Απριλίου 1997 χαρακτηρίζονται «απαράδεκτοι οι όροι που θέτει συστηματικά το καθεστώς κατοχής για την επίσκεψη των εγκλωβισμένων από αντιπροσωπεία Ευρωπαίων βουλευτών, των οποίων η αποδοχή θα ισοδυναμούσε με de facto αναγνώριση του παράνομου καθεστώτος κατοχής». Ακόμη θεωρεί ότι «μια αντιπροσωπεία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, ιδίως στο πλαίσιο των εργασιών της υποεπιτροπής του για τα δικαιώματα του ανθρώπου, θα πρέπει να μεταβεί επείγοντως, εν πλήρη ελευθερία και χωρίς πρότερους όρους, κοντά στους "εγκλωβισμένους", προκειμένου να υποβάλει έκθεση σχετικά με την κατάστασή τους». Μέχρι σήμερα το αίτημα δεν ικανοποιήθηκε, ούτε και ασκήθηκε κάποια πίεση προς αυτήν την κατεύθυνση.

8. Στην απάντηση, που δόθηκε στις 4 Ιουλίου 1997, αναγνωρίζεται από το Συμβούλιο, παρ' ότι δηλώνει αναρμοδιότητα, ότι «δεν έχει σημειωθεί περαιτέρω πρόοδος στην εφαρμογή της σύστασης, η οποία διατυπώθηκε κατόπιν της ανθρωπιστικής επανεξέτασης που ανελήφθη από την UNFICUP το 1995».

9. Το τελευταίο διάστημα ορισμένοι «καλαμαράδες» από την Ελλάδα, εκμεταλλευόμενοι την ευαισθησία των Ελληνοκυπρίων στο εθνικό θέμα, διοργανώνουν «εκστρατείες διαφώτισης»

της κυπριακής κοινής γνώμης, υποβιβάζοντας το επίπεδο διαλόγου και κριτικής ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά τις επιλογές της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής. Θεωρώντας ούτε λίγο, ούτε πολύ τους εαυτούς τους ως τους μοναδικούς υπερασπιστές των εθνικών συμφερόντων, στηριζόμενοι στην έξαρση συναισθημάτων του ακροατηρίου και έναν α-πολίτικο λόγο, κατασκευοφαντούν οποιαδήποτε διαφορετική φωνή. Χαρακτηριστικό είναι ότι σε ανοικτή συγκέντρωση που πραγματοποιήθηκε στη Λευκωσία στις 25/1/98, ο Κ. Ζουράρις χαρακτήρισε δημοσίως «μαλ... και άσχετο» τον εκλιπόντα Κ. Καστοριάδη για τις απόψεις που είχε εκφράσει για το Μακεδονικό, ενώ ο Χ. Γιανναράς, αναφερόμενος στους στόχους της ελληνικής κυβερνήσεως, είπε μεταξύ άλλων ότι «στην καλύτερη των περιπτώσεων θέλει να κάνει τους Έλληνες... Βέλγους και Λουξεμβούργιους». Παρ' ό,τι υπερασπιζόμαστε το δικαίωμά τους να λένε ό,τι θέλουν, ακόμη κι αν διαφωνούμε με τις απόψεις τους, θα έπρεπε οι αρχαιογνώστες φίλοι μας να είχαν πληροφορηθεί ότι μεταξύ των γνωμικών που αναφέρουν δικαιούνται μιας ελάχιστης —έστω— μνείας και το «παν μέτρον άριστον».

10. Η Επιτροπή Αλληλεγγύης προς τους εγκλωβισμένους αντιτάχθηκε στις μαζικές επισκέψεις συγγενών και προσφύγων στα κατεχόμενα, ύστερα από άδεια του καθεστώτος Ντενκτάς με το αιτιολογικό ότι με τον τρόπο αυτό επιτυγχάνεται η νομιμοποίηση της κατοχής. Αποτέλεσμα αυτής της θέσης ήταν να δημιουργηθεί μια ρήξη μεταξύ των άμεσα ενδιαφερόμενων, εγκλωβισμένων και συγγενών τους, από τη μια πλευρά και από την άλλη, της Επιτροπής, η οποία προβληματίζεται έντονα για την περαιτέρω στάση της.

11. Στην ανακοίνωση της Επιτροπής αναφέρεται ακόμη ότι «αντί εντατικοποίησης και προβολή από την κυβέρνηση και όλη την πολιτική ηγεσία των συνθηκών διαβίωσης των σκλαβωμένων Ελλήνων, γίνεται στήριξη του ψευδοκράτους οικονομικά, ηθικά και πολιτικά. Αντί διεκδίκηση της επιστροφής της εκδιωχθείσας δασκάλας, διοχετεύεται το ενεργητικό των ανθρωπιστικών υπηρεσιών της Κυπριακής Δημοκρατίας και των αντιπροσώπων των Η.Ε. στη διευθέτηση μονομερούς επίσκεψης 1.000 και πλέον «προσκυνητών».

12. Στην Τουρκία δραστηριοποιούνται σήμερα 2.000 περίπου Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (NGO), ορισμένες εκ των οποίων ασκούν καθαρά την προπαγάνδα της Άγκυρας στο εξωτερικό σε ό,τι αφορά το Αρμενικό και την εισβολή του Αττίλα. Μεταξύ αυτών από το 1989 λειτουργεί στα κατεχόμενα πρακτορείο διεθνών σχέσεων, ένα ιδιότυπο τουρκοκυπριακό think tank, με δραστηριότητες σε Ευρώπη και Ηνωμένες Πολιτείες. Κατά την επίσκεψη συγγενών εγκλωβισμένων στα κατεχόμενα στις 30 Νοεμβρίου 1997, ο Τουρκοκυπριακός Σύνδεσμος Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων μοίρασε μια ολοσέλιδη προκήρυξη στους Ελληνοκύπριους, στην ελληνική γλώσσα, στην οποία καλοσωρίζονται «στα εδάφη της ελεύθερης, ανεξάρτητης και κυρίαρχης Δημοκρατίας της Βόριας Κύπρου και σε καλούμεν να αρχίσης κοινόν αγώνα με μας εν πλείρη συνεργασία, ώστε να διαφυλαχθή η από το 1974 συνεχιζόμενη ειρήνη στη νήσον μας. Μη δίδετε σημασία στους κατάλειπους της Ελληνικής Χούντας και σε συνεργάτες αυτών μελών της ΕΟΚΑ για χάριν της πραγματοποιήσεως της ΕΝΩΣΕΩΣ...». Και το κείμενο καταλήγει: «Ως δύο ίσοι λαοί και ως καλοί γείτονες να ζήσουμε πλάι πλάι κάτω από την εγγύησι της Τουρκίας». Ουδείς λόγος γίνεται, βεβαίως, για τις 1132 οικογένειες Τουρκοκυπρίων, που ζήτησαν τα τελευταία τρία χρόνια πολιτικό άσυλο στη Βρετανία. Σύμφωνα με την Υπάτη Αρμοστεία της Βρετανίας στη Λευκωσία, το 1994 ήταν 224, το 1996 ήταν 497 και μέχρι τις 4 Δεκεμβρίου 1997 ο αριθμός τους ανήλθε στις 411.

13. Η Επιτροπή Αλληλεγγύης προς τους Εγκλωβισμένους, μετά την εκδήλωση, αποφάσισε να δραστηριοποιηθεί τόσο στο πολιτικό, όσο και στο νομικό πεδίο, ξεκινώντας σειρά ενεργειών που θ' αναδείξουν την υπόθεση των εγκλωβισμένων (προσφυγές στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο, συμβολικές πορείες, απόσπαση δεσμεύσεων από την κυπριακή πολιτική ηγεσία, εκστρατεία ενημέρωσης βουλευτών και ευρωβουλευτών, Ελλήνων και αλλοδαπών, αξιοποίηση ΜΜΕ, κλπ).